

Advies inzake de preventie van vuurwapengeweld in België

Met betrekking tot de preventie van vuurwapengeweld stelt het Vlaams Vredesinstituut vast dat:

- Vuurwapengeweld zich hoofdzakelijk afspeelt in de huiselijke en criminele context, waar het in de huiselijke context het dodelijkst en de criminele het omvangrijkst is.
- Criminelen makkelijker toegang hebben tot vuurwapens, die zowel van lage als hoge kwaliteit kunnen zijn, en dat deze verhoogde beschikbaarheid zich vooral vertaalt in een toegenomen gebruik van vuurwapens om te dreigen of verwonden. Alarmwapens (al dan niet omgebouwd) spelen hier een belangrijke rol.
- In het kader van het federaal actieplan wapens (2012) en de Nationale Veiligheidsplannen (2012-2015 en 2016-2019) inzake de strijd tegen illegale wapens voornamelijk wetgevende initiatieven werden genomen. Er werd minder ingezet op informatievergaring, verbetering van registratiesystemen en het verhogen van de operationele capaciteit om vuurwapengeweld te bestrijden.

Op basis van de bevindingen uit de recente studies inzake vuurwapengeweld adviseert het Vlaams Vredesinstituut om:

- De bestaande regulering en haar controlemechanismen te optimaliseren door onder meer:
  - (1) het aangifteplichtig maken van alarmwapens die niet met gewoon gereedschap omgebouwd kunnen worden;
  - (2) maatregelen te nemen om de complexiteit van het bestaande controlesysteem te verminderen;
  - (3) de stelsels van sportief en recreatief schieten te harmoniseren;
  - (4) te investeren in het Centraal Wapenregister (CWR) met het oog op een correcte en volledige registratie van alle relevante informatie;
  - (5) alle eigenaars van vuurwapens die in het CWR geregistreerd staan onder verouderde categorieën op te roepen om hun situatie te verantwoorden;
  - (6) lokale politiezones aan te moedigen om het CWR te gebruiken om niet-gereguleerd vuurwapenbezit op te sporen;
  - (7) in te zetten op een verdere en versterkte digitalisering van het controlesysteem.
- Het zicht op vuurwapengeweld en illegale wapenhandel structureel te verbeteren door onder meer:
  - (1) te onderzoeken wat voor de politiediensten de beste manier is om vuurwapendelicten te registreren zodat deze voldoende gedetailleerd zijn en gerichte analyses toelaten;
  - (2) het belang te benadrukken van het correct en volledig invullen van het formulier voor inbeslagname van wapens door de politiediensten en deze inbeslagnames steeds te registreren in het CWR;

- (3) inbeslaggenomen vuurwapens zo veel mogelijk te traceren;
  - (4) ballistische analyses steeds aan te vragen voor vuurwapenincidenten in de context van terrorisme en minstens voor de criminele contexten van gewapende overvallen, drugscriminaliteit en georganiseerde criminaliteit;
  - (5) het gebruik van internationale traceringsverzoeken voor inbeslaggenomen vuurwapens aan te moedigen;
  - (6) een zo vlot mogelijke toegang tot het *Secure Information Exchange Network Application* (SIENA) van Europol te verlenen aan vuurwapenexperten van de gedecentraliseerde diensten van de Federale Gerechtelijke Politie;
  - (7) voldoende aandacht te geven aan de problematiek van het 3D-printen van vuurwapens.
- De operationele capaciteit om de bestaande regels te handhaven en criminele feiten met vuurwapens op te sporen gevoelig te versterken door onder meer:
- (1) de bestrijding van illegale vuurwapenhandel opnieuw op te nemen als prioritair criminaliteitsfenomeen in het Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025;
  - (2) de bestaande capaciteit bij de relevante diensten voor de bestrijding van illegale wapenhandel, zoals de dienst DJSOC/Wapens van de Federale Gerechtelijke Politie (FGP) en de ballistische dienst van het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC), op te schalen;
  - (3) gespecialiseerde politiediensten, na bevel van de onderzoeksrechter, betere toegang te geven tot versleutelde informatiesystemen;
  - (4) de vuurwapens en vuurwapenwetgeving het gepaste gewicht te geven in de opleiding van politieagenten op alle niveau's.

De aandacht voor illegale handel in vuurwapens en vuurwapengeweld is de laatste tien jaar toegenomen in de Europese Unie en in België. In België hebben in het bijzonder een aantal gevallen van vuurwapengeweld hun impact niet gemist. De huidige Belgische Wapenwet werd op 8 juni 2006 afgekondigd, ongeveer een maand na een dodelijk schietincident in Antwerpen. Het federaal actieplan wapens (2012) en het Nationaal Veiligheidsplan 2012-2015 namen illegale vuurwapenzwendeel op als een prioritair criminaliteitsfenomeen, ten dele omwille van verscheidene schietpartijen met automatisch wapens in Brussel (2010), maar ook omwille van een massaschietpartij op de Kerstmarkt te Luik (2011). Het Nationaal Veiligheidsplan 2016-2019 beschouwde illegale wapenhandel als een prioritair veiligheidsfenomeen, mede omwille van de toegang van criminelen en terroristen tot (automatische) vuurwapens – zoals de terrorismecel verantwoordelijk voor de aanslagen in Parijs en Brussel.

Het Vlaams Vredesinstituut heeft de afgelopen jaren meerdere grootschalige onderzoeksprojecten ondernomen naar illegale wapenhandel, afwending van vuurwapens vanuit het legale naar het illegale circuit en vuurwapengeweld.¹ Wapens zijn namelijk niet enkel handelswaar, jachtinstrumenten, sportapparatuur of verzamelobjecten, maar hebben ook een aantal inherente veiligheidsrisico's. De Europese wapenwetgeving zoekt daarom een evenwicht tussen het toestaan van het legitiem privé-gebruik van vuurwapens en het beperken van de veiligheidsrisico's die hieraan verbonden zijn. Niet zozeer het aantal vuurwapens in een samenleving, maar vooral de kwaliteit van de wapenwetgeving is van groot belang omdat dit de toegang tot vuurwapens voor personen met een risicoprofiel bemoeilijkt. Uit eerdere internationaal vergelijkende studies blijkt dat vuurwapendoden vaker voorkomen in landen waar vuurwapens makkelijker beschikbaar zijn.² De relatie tussen de beschikbaarheid van vuurwapens en suicides is overduidelijk. De relatie tussen de beschikbaarheid van vuurwapens en het aantal gevallen van moord en doodslag door middel van een vuurwapen is echter minder sterk. Deze studies zijn vooral gefocust op de situatie in de Verenigde Staten. In Europa is er beduidend minder onderzoek gedaan naar dit thema. Een vergelijking van de onderzoeksresultaten van het beperkt aantal studies die specifiek focussen op Europa toont geen eenduidige resultaten op dit vlak.³

Uit de literatuur blijkt de noodzaak aan bijkomend en diepgravend onderzoek om de precieze relatie tussen de beschikbaarheid van vuurwapens en vuurwapengeweld in Europa verder uit te zoeken. In het kader van Project Target, een recent internationaal vergelijkend onderzoek gecoördineerd door het Vlaams Vredesinstituut, werd het vuurwapengeweld in Europa, waaronder ook in België, daarom in kaart gebracht. Uit dit onderzoek blijkt onder meer een duidelijke impact van illegale vuurwapenhandel op de omvang en de aard van (een deel van) het vuurwapengeweld.⁴ In dit advies vatten wij kort de eigenheid van vuurwapengeweld in België samen en stellen we een aantal adviezen voor om dit geweld te verminderen. Een uitvoerige analyse van de omvang en kenmerken van vuurwapengeweld in België kan men vinden in een aparte publicatie.⁵

Vuurwapengeweld doet zich in België hoofdzakelijk voor in twee contexten, de huiselijke en de criminele (inclusief: terrorisme). Volgens onze analyses vinden één op de drie vuurwapenmoorden in Vlaanderen in 2010-2020 plaats in de huiselijke context. Ook in deze context zien we het meeste meldingen van vuurwapendreigementen aan de politie. Ballistische analyses van de vuurwapens in deze context zijn geen standaardpraktijk waardoor ons zicht op de gebruikte vuurwapens eerder beperkt is. Ons onderzoek toont aan dat dit hoofdzakelijk vuurwapens zijn die reeds voorhanden waren en dat het dus niet gaat over vuurwapens die speciaal aangekocht of verkregen zijn om het delict te plegen. De gebruikte vuurwapens bij geweldsdelicten in de huiselijke context komen dan ook overeen met de types vuurwapens die

men doorgaans aantreft in Belgische huishoudens: (1) handvuurwapens (pistolen en revolvers) en lange vuurwapens (geweren, karabijnen, *shotguns*) die legaal voor handen worden gehouden voor het uitoefenen van een hobby zoals het sportief en recreatief schieten of de jacht; (2) vuurwapens legaal verkregen voor de wet van 2006, maar die men niet heeft geregulariseerd of ingeleverd; en (3) in mindere mate illegale vuurwapens die afkomstig zijn van de illegale markt. In de huiselijk context is het dus belangrijk om blijvend controle uit te oefenen op het legaal vuurwapenbezit, maar ook dat men voldoende aandacht heeft voor niet-geregulariseerde vuurwapens.

Crimineel vuurwapengeweld is doorgaans minder dodelijk dan het vuurwapengeweld in de huiselijke context, maar wel de meest omvangrijke context van vuurwapengeweld in België. Ons onderzoek toont aan dat het dodelijk crimineel vuurwapengeweld gevoelig gedaald is de afgelopen jaren (onze analyse loopt tot 2020), maar dat het aantal dreigementen en verwondingen met vuurwapens toegenomen is. Eertijds ongewapende straatcriminelen hebben nu vaker toegang tot vuurwapens om hun activiteiten te faciliteren, als statussymbool en/of ter zelfverdediging. In deze context is het dus eerder zaak om een voldoende zicht te hebben en controle uit te oefenen op de bevoorradingskanalen van vuurwapens voor criminelen.

Als vanzelfsprekend is veel van het criminele gebruik van vuurwapens onbekend. Toch kunnen we een aantal regelmatigigheden terugvinden onder verschillende types criminelen, met als belangrijkste parameters: criminele activiteit (drugscriminaliteit of overvallen), crimineel temperament (ervaren crimineel of jonge boef) en criminele connecties (criminele eenzaat of netwerk). De criminele wereld varieert namelijk van meticulous georganiseerde maffiosi tot slecht-voorbereide inbrekers, van internationale netwerken in de cocaïnesmokkel tot simpele straatdealers, en van schietgrage jongerenbendes tot koele carrièrecriminelen. Terroristen maken ook gebruik van bestaande criminele netwerken om hun zeer dodelijke activiteiten te faciliteren.

Gewapende overvallers hebben een uitgesproken voorkeur voor handvuurwapens: 80% van de vuurwapens geanalyseerd in deze context door het NICC zijn pistolen en revolvers. Deze zijn namelijk niet zwaar, doorgaans betrouwbaar en eenvoudig te verbergen. Een onbekend maar lijvig deel van deze vuurwapens zijn niet scherpschietend, maar eerder alarm- of namaakwapens. Sommige types alarmwapens in het bijzonder zijn zeer realistisch en daarom voor gewone burgers – zeker in stresssituaties – niet te onderscheiden van vuurwapens. Het succes van een overval wordt hierdoor bevorderd en de traumatische ervaring voor het slachtoffer kan groter zijn. De algehele maatschappelijke kost van gewapende overvallen valt niet te onderschatten.

Hoewel het moeilijk is om een juist zicht te krijgen op de exacte omvang ervan, weten we dat sommige alarmwapens omgebouwd worden tot scherpschietende wapens. Dit zien we in het bijzonder bij een aantal Italiaanse en Turkse merken van alarmwapens – waar vooral het Turkse merk Zoraki een steile opmars maakt. Vele factoren hebben een invloed op de keuze door criminelen voor het al dan niet ombouwen van alarmwapens (zoals de bestaande wetgeving), maar we zien dit het vaakst in contexten waar overvallers en straatdealers deze wapens ook ter zelfverdediging willen hanteren (vaak tegenover concurrenten). Niet alle alarmwapens kunnen met gewoon gereedschap omgebouwd worden, maar wanneer dit gebeurt, zijn ze een heel stuk gevaarlijker dan gewone alarmwapens.

De meeste overvallers viseren de laatste jaren *low-profile* doelwitten zoals kruideniers, apotheken en nachtwinkels. Toch zijn er ook gevallen bekend van meer *high-profile* doelwitten (zoals juweliers, banken, geldtransporten) waar beter voorbereide, vaak groepen van, overvallers vuurwapens van hogere kwaliteit gebruiken. Dit kunnen dan gereputeerde pistolen zijn, maar ook volautomatische geweren en machinepistolen.

Drugscriminelen en *meer georganiseerde criminele groepen* hebben ook een voorkeur voor handvuurwapens: 70% van de vuurwapens geanalyseerd in deze context door het NICC zijn pistolen en revolvers. Wanneer gewone straatdealers gewapend zijn betreft het vooral (omgebouwde) alarmwapens. In deze grote groep van drugscriminaliteit merken we het hoogste aantal 'verboden' vuurwapens zoals volautomatische vuurwapens. De aangetroffen vuurwapens in het drugsmilieu werden doorgaans geproduceerd in West-Europa, ex-Joegoslavië en Oost-Europa. Deze wapens zijn vrijwel steeds tijdens hun levenscyclus afgewend vanuit het legale circuit en via de (lokale of internationale) illegale markt in handen van deze criminelen terechtgekomen.

Inbeslaggenomen vuurwapens worden in België niet standaard getraceerd. Uit eerder onderzoek kennen we de belangrijkste kenmerken van de hedendaagse vormen van vuurwapensluikhandel in Europa. Zo worden ex-Joegoslavische en Oost-Europese vuurwapens meestal in kleine aantallen gesmokkeld, vaak samen met ander smokkelwaar, door georganiseerde criminele groepen of door individuen. Centraal-Europese vuurwapens daarentegen zijn vaker vuurwapens die verkocht zijn geweest als gedeactiveerd of tot akoestische of Flobert-kaliber omgebouwde vuurwapens. Volgens de toen geldende regels in die landen had men voor het verwerven en bezitten van deze gedeactiveerde, akoestische of Flobert-kaliber wapens geen wapenvergunning nodig. Een groot deel van deze legaal aangekochte wapens werden nadien illegaal gereactiveerd of (her)omgebouwd tot scherpschietende vuurwapens door criminele organisaties en door opportunistische individuen. Een gelijkaardige tendens kunnen we vaststellen met alarmwapens. Deze niet-scherpschietende wapens kunnen (of konden) in verscheidene EU-lidstaten vrij aangekocht worden ongeacht hun specifieke technische specificaties. Grote aantallen alarmwapens die makkelijk ombouwbaar zijn naar scherpschietende wapens zijn zo op de illegale vuurwapenmarkt in Europa terechtgekomen.

In het kader van de preventie van vuurwapengeweld en de bestrijding van illegale vuurwapenhandel merken we dat er in België vooral wetgevend werk is verricht. Ten eerste door de omzetting van de Europese vuurwapenrichtlijn van 1991 en de daaropvolgende aanpassingen in 2008 en 2017. De recente Europese aanpassingen hebben vooral betrekking op de classificatie van bepaalde types wapens waarbij ondermeer strengere regels werden opgelegd voor het bezit van gedeactiveerde, akoestische en alarm- en signaalwapens. België heeft deze aanpassingen ook in haar eigen wapenwetgeving omgezet. Daarnaast heeft België ook een aantal eigen wetgevende initiatieven genomen, zoals de afschaffing in 2013 van de lijst van vrij verkrijgbare vuurwapens omwille van hun "historische, folkloristische en decoratieve waarde" (de zogenaamde HFD-lijst). Het bleek namelijk dat bepaalde types vuurwapens op deze lijst – in het bijzonder de Nagant 1895 revolver – en hun munitie nog steeds eenvoudig beschikbaar waren. Hierdoor was België voor deze types wapens een bestemming van wapentoeerisme vanuit andere Europese landen geworden. Deze wapens worden momenteel nog steeds in het criminele circuit aangetroffen, maar dan vooral in Nederland. Verder besliste België in 2018 om het bezit van de laders van vuurwapens strenger te reguleren door dit bezit enkel toe te laten voor personen die over een vergunning of erkenning beschikken voor het bezit van een vuurwapen waarvoor de lader geschikt is.

De preventie van vuurwapengeweld kan zich niet beperken tot louter wetgevende initiatieven, maar vereist een proactieve en omvattende aanpak gericht op een combinatie van (1) het verder optimaliseren van het regulerend kader en de controlemechanismen; (2) het structureel verbeteren van het zicht op de problematiek van vuurwapengeweld en illegale wapenhandel; (3) een gevoelige versterking van de operationele capaciteit om de bestaande regels te handhaven en criminele feiten met vuurwapens op te sporen.

1 Optimaliseren van het regulerend kader en controlestelsels

Een goed, sluitend toegepast regulerend kader is de hoeksteen van een beleid dat vuurwapengeweld wenst te voorkomen: goede regels en goede controle op deze regels zorgen voor een minimalisatie van enerzijds legaal vuurwapenbezit door risicoprofielen en anderzijds afwijking van vuurwapens naar het illegale circuit. De wapenwetgeving is reeds meermaals gewijzigd sinds 2006. Op het vlak van de regulering van alarmwapens is er echter nog verbetering mogelijk. Momenteel is het voor handen houden van alarmwapens die omgebouwd kunnen worden met gewoon gereedschap in België vergunningsplichtig, maar de overige alarm- en signaalwapens zijn vrij verkrijgbaar¹. Net zoals gedeactiveerde vuurwapens, zijn de meeste alarmwapens op het eerste zicht moeilijk te onderscheiden van scherpschietende vuurwapens. Beide types wapens worden dan ook veelvuldig gebruikt bij gewapende overvallen.

Om dit type van vuurwapengeweld zoveel mogelijk te vermijden, adviseert het Vlaams Vredesinstituut *om het voorhanden hebben van alarmwapens die niet met gewoon gereedschap omgebouwd kunnen worden, net zoals gedeactiveerde wapens, aangifteplichtig te maken*. Dit is een verstrenging ten opzichte van de huidige EU-vuurwapenrichtlijn. Maar gezien de omvang van het probleem in België acht het Vredesinstituut deze aangifteplicht noodzakelijk. Het instellen van een aangifteplicht zal criminelen ontmoedigen om legaal alarmwapens te verwerven en ervoor zorgen dat gewone burgers dergelijke wapens niet doorgeven of uitlenen aan derden. Tegelijkertijd wordt het legitieme gebruik van dergelijke wapens, bijvoorbeeld als afschrikmiddel voor dieren, als rekwisiteit tijdens filmproducties of als startpistool tijdens sportwedstrijden, gevrijwaard. Aangezien deze aangifteplicht zal zorgen voor een extra werklast bij de provinciale wapendiensten en het Centraal Wapenregister, is een verhoging van de capaciteit bij deze diensten noodzakelijk. De maatregel moet echter niet benaderd worden als een kost of een last. Gezien de grote economische, psychologische en maatschappelijke kosten van gewapende overvallen betreft het eerder een investering die op termijn zal opbrengen.

Huiselijk geweld is de dodelijkste context voor vuurwapengeweld in België en wordt doorgaans gepleegd met vuurwapens die de dader reeds, al dan niet legaal, voorhanden heeft. Het huidige regulerend kader heeft verschillende elementen ingebouwd die als doelstelling hebben om legaal wapenbezit voor personen met een 'risicoprofiel' te minimaliseren. Zo kunnen personen die veroordeeld werden voor bepaalde strafbare feiten geen wapenvergunning krijgen. Personen die een vergunning aanvragen worden ook proactief gecontroleerd door de lokale politie en moeten een medisch attest voorleggen.

Om het risico op huiselijk vuurwapengeweld nog verder te verkleinen, moeten enerzijds de betrokken controlediensten voldoende middelen hebben om risicoprofielen te detecteren. Anderzijds moet de informatiedoorstroming tussen de verschillende betrokken diensten zo optimaal mogelijk verlopen. In eerdere adviezen heeft het Vlaams Vredesinstituut reeds

---

¹ De wet voorziet reeds bepaalde technische specificaties waar alarmwapens aan moeten voldoen opdat ze niet om te bouwen zijn met gewoon gereedschap tot scherpschietende wapens. Indien ze niet aan deze technische specificaties voldoen, dan worden ze wel ondergedeeld onder vergunningsplichtige vuurwapens. Deze wettelijk bepaling moet gehandhaafd blijven en continue geactualiseerd worden.

beargumenteed dat het regulerend kader en de controlestelsels inzake wapenbezit ruimte voor verbetering toelaten. Zo wees het Vredesinstituut reeds op verschillen in de regulerende kaders inzake sportief schieten (via het Vlaams Sportschuttersdecreet) en het 'recreatief schieten' (via de federale wapenwet), die tot misbruik kunnen leiden. Het Vredesinstituut pleit er daarom voor om beide regulerende kaders te harmoniseren. Ook op de risico's van het 'passief wapenbezit' (het onder bepaalde voorwaarden bezit van vuurwapens zonder bezit van munitie) werd reeds gewezen aangezien het in de praktijk nauwelijks te achterhalen is of de persoon in kwestie geen munitie voorhanden heeft.⁶

Eerdere analyses van het Vredesinstituut wezen reeds op de complexiteit en verkokering van het controlestelsel voor het verwerven, invoeren en bezitten van vuurwapens in en binnen België. Er zijn namelijk een groot aantal actoren betrokken bij de controle op de handel, het bezit en de verwerving van vuurwapens. Elk van deze actoren heeft een specifieke rol en bevoegdheid in het globale controlesysteem. Door de sterke verbondenheid en wederzijdse afhankelijkheid van de verschillende bevoegdheden en betrokken diensten, is systematische afstemming en samenwerking nodig. Hoewel de verschillende betrokken diensten op dagelijkse basis zo goed mogelijk proberen samen te werken en informatie te delen, hypothekeert de aanzienlijke versnippering aan betrokken actoren een efficiënt en sluitend controlesysteem.⁷ Het Vredesinstituut adviseerde daarom reeds om *maatregelen te nemen om de complexiteit van het bestaande controlesysteem te verminderen*, bijvoorbeeld door te onderzoeken of het samenbrengen van de verschillende Vlaamse controlebevoegdheden onder één overheidsdienst een toegevoegde waarde kan betekenen om de huidige versnippering tegen te gaan.⁸

Een goede controle op het vuurwapenbezit vereist een goed controlesysteem voor vergunde, aangegeven, verloren, gevonden en inbeslaggenomen vuurwapens. Deze gegevens worden in België geregistreerd in het Centraal Wapenregister (CWR). De data in het CWR zijn evenwel niet volledig accuraat en betrouwbaar. Zo worden niet alle inbeslaggenomen vuurwapens geregistreerd in het CWR (zie later). Verder staat er momenteel nog een aanzienlijk deel van de legaal voorhanden gehouden vuurwapens in het CWR onder een classificatie die momenteel niet meer van toepassing is (bijvoorbeeld vuurwapens geregistreerd onder de oude categorie van 'verweerwapens') of die verwijst naar de overgangperiode na de wijziging van de wapenwet in 2006 (bijvoorbeeld 'éénjarige licentie' of 'overgangsmaatregelen'). Deze foutieve registraties bemoeilijken het uitoefenen van een goede controle op het legale vuurwapenbezit. Bovendien kunnen politieagenten hierdoor minder geneigd zijn om de inbeslagnames van vuurwapens te melden aan het CWR. Daarom adviseert het Vlaams Vredesinstituut om te *investeren in het Centraal Wapenregister (CWR) met het oog op een correcte en volledige registratie van alle relevante informatie*.

In het kader van de optimalisatie van het CWR en het beperken van vuurwapenbezit door risicoprofielen adviseert het Vredesinstituut verder om *alle eigenaars van vuurwapens geregistreerd onder verouderde categorieën op te roepen om – op straffe van administratieve straf en/of correctionele vervolging – hun situatie te verantwoorden*. In sommige gevallen kan dit gaan over vuurwapens die louter incorrect geregistreerd staan in het CWR (wat de mogelijkheid geeft om de databank te actualiseren), maar in andere gevallen betreft het vuurwapens die momenteel illegaal voorhanden worden gehouden en dit ondanks de regularisatie- en amnestiecampagnes van 2006–2008 en 2018. We merken dat verschillende lokale politiezones actief gebruik hebben gemaakt van het CWR om niet-geregulariseerd vuurwapenbezit op te sporen en de databank voor hun zone te optimaliseren. Het Vlaams Vredesinstituut adviseert om dit verder aan te moedigen.

Verder adviseert het Vredesinstituut een *versterkte digitalisering van het controlesysteem*. Momenteel kennen verschillende beheerssystemen in de controleketen en de informatieuitwisseling tussen de betrokken diensten nog steeds een papieren afhandeling (of via email). Dit komt de efficiëntie van het controlesysteem niet ten goede en bemoeilijkt ook een betere controle en opvolging van de invoer, het verwerven en voor handen houden van vuurwapens in België.

2 Structureel verbeteren van het zicht op vuurwapengeweld en illegale wapenhandel

Een goed zicht op vuurwapengeweld en illegale wapenhandel is noodzakelijk voor het ontwikkelen van gepaste initiatieven om deze fenomenen te bestrijden. Het Europese Actieplan inzake vuurwapentrafiiek beschouwt het verbeteren van de strategische en operationele beeldvorming als een prioriteit.⁹ Op dit vlak kunnen in België nog belangrijke stappen worden gezet. Vuurwapens worden door politiediensten in België momenteel nog te vaak als een ‘bijvangst’ in criminaliteit beschouwd, waardoor heel wat relevante informatie die gebruikt kan worden voor deze beeldvorming verloren gaat.

De correcte en consistente registratie van vuurwapenincidenten is uitermate belangrijk om een zicht te krijgen op vuurwapengeweld en illegale handel. Dergelijke feiten worden vastgesteld door leden van de lokale of federale politie in de Algemene Nationale Gegevensdatabank (ANG). We merken hier een wisselend niveau van registratie van vuurwapenincidenten op. Dit heeft deels te maken met de expertise en capaciteit van de behandelende politieagent. Niet alle politieagenten kennen even goed de noodzakelijke gestandaardiseerde terminologie of passen die even consistent toe. Daarnaast zijn er specifieke uitdagingen eigen aan de ANG: (1) De ANG laat maar toe om een ‘betrokken voorwerp’ bij een politionele vaststelling nuttig te registreren indien er een identificatienummer (zoals een serienummer) aanwezig is. Bij sommige wapens zijn deze niet verplicht, soms zijn ze verwijderd en soms zijn ze niet gekend (bijvoorbeeld wanneer het wapen niet gevonden is). (2) Bepaalde informatie laat zich niet registreren in de ANG (zoals kaliber). (3) Een vuurwapen wordt behandeld als eender welk mogelijk betrokken voorwerp, terwijl het specificaties heeft die nopen tot een andere registratievorm. Het ontwikkelde PaCos-systeem voor bewijsstukken is beloftevol omdat het zeer gedetailleerde invoer toelaat, maar blijkt momenteel zeer arbeidsintensief te zijn.¹⁰ Het PaCos-systeem zou mogelijk een betere registratie van vuurwapendelicten toelaten. Daarom adviseert het Vlaams Vredesinstituut om *te onderzoeken wat de beste manier is om vuurwapendelicten te registreren door de politiediensten zodat deze voldoende gedetailleerd zijn en gerichte analyses toelaten*.

Registraties van gevallen van illegaal vuurwapenbezit door de politie zijn zeer hoog in België (gemiddeld 5.500 per jaar), maar niet alle inbeslaggenomen vuurwapens worden - ondanks de verplichting om dit te doen (sinds 2011) - door de politie geregistreerd in het CWR. We merken de laatste jaren wel beterschap op. Een consistente registratie van inbeslaggenomen vuurwapens in het CWR laat toe om verschillende basiskenmerken van deze wapens te analyseren zoals het merk, het model/type, het kaliber en serienummer. Dit is echter ook

belangrijk voor politieagenten omdat zij via het CWR informatie kunnen inwinnen of men bij een huiszoeking rekening moet houden met een vuurwapen. Daarom adviseert het Vlaams Vredesinstituut om *het belang te benadrukken van het correct en volledig invullen van het formulier voor inbeslagname van wapens door de politiediensten en inbeslagnames steeds te registreren in het CWR.*

Een volgende stap is het ballistisch analyseren van vuurwapenincidenten. Dit gebeurt echter niet bij alle vuurwapenincidenten. Zo wordt een ballistische analyse eerder zelden aangevraagd door procureurs en onderzoeksrechters (en uitgevoerd door het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC) of private ballistische experten) in gevallen waar dit onmogelijk (bijvoorbeeld bij het gebruik van een wapen met gladde loop) of niet nodig wordt geacht (bijvoorbeeld wanneer de dader onmiddellijk bekend is in bijvoorbeeld een geval van huiselijk geweld). Uit de analyses van het NICC kan nochtans interessante aanvullende informatie worden verzameld die het concreet behandelde dossier overstijgt en een bijdrage kan leveren aan een betere beeldvorming inzake vuurwapenincidenten in België. Zo wordt de herkomst, aard, type en merk van het vuurwapen vastgesteld, alsook wordt het vergunningsregime bepaald (vrij verkrijgbaar, verboden of vergunningsplichtig). Daarenboven stelt het NICC vast of en op welke wijze een vuurwapen aangepast is (omgebouwd alarmwapen, ingekorte loop en/of kolf, kaliber-wijziging, etc.). Hierboven hebben we geduid hoe vuurwapenaanpassingen belangrijke modi operandi zijn voor illegale handel in vuurwapens. De informatie van het NICC laat dus niet enkel een beter zicht toe op vuurwapengeweld, maar ook op de afwending en de kenmerken van illegale vuurwapenhandel die eraan voorafgaat. Het aanvragen van ballistische analyses is in sommige politiezones daarom reeds een richtlijn in de context van bepaalde of alle vuurwapenincidenten. Het Vlaams Vredesinstituut adviseert om *het aanvragen van ballistische analyses tot een richtlijn te maken voor alle vuurwapenincidenten in de context van terrorisme en minstens de criminele contexten van gewapende overvallen, drugscriminaliteit en georganiseerde criminaliteit.* Dit kan op het eerste zicht een kostelijke aangelegenheid lijken, maar wat men investeert in ballistische analyses zal worden terugverdiend door de verwachte mindering in vuurwapengeweld en -criminaliteit op langere termijn.

Politieagenten en de openbare aanklager kunnen gebruik maken van internationale traceringsverzoeken en databanken om de levenscyclus en het moment van afwending van in beslaggenomen vuurwapen beter in kaart te brengen. Internationale traceringsverzoeken hebben echter niet altijd even veel naamsbekendheid bij politieagenten. Het *gebruik van internationale traceringsverzoeken moet aangemoedigd worden.*

Daarnaast is een belangrijk instrument het *Secure Information Exchange Network Application* (SIENA) van Europol. Via dit beveiligd datanetwerk kunnen politiediensten in de EU informatie met elkaar uitwisselen. Informatie over vuurwapens worden in SIENA uitgewisseld via de zogeheten 'National Firearm Focal Points' (nationale aanspreekpunten voor vuurwapens). In België is de Centrale directie van de bestrijding van de zware en georganiseerde criminaliteit (DJSOC) van de Federale Gerechtelijke Politie het nationale aanspreekpunt voor vuurwapen. De toegang tot SIENA werd de laatste jaren uitgebreid tot verschillende gespecialiseerde diensten. In België is er daardoor bijkomend toegang voor: De Directie van de internationale politiesamenwerking van de Federale Politie (CGI) en het Arrondissementeel Informatie Kruispunt (AIK). Op dit moment is er echter nog geen rechtstreekse toegang tot SIENA voor de gedecentraliseerde diensten van de Federale Gerechtelijke Politie, zoals FGP Antwerpen of FGP Brussel, ondanks hun gespecialiseerde diensten voor de bestrijding van illegale vuurwapenhandel. Het is nochtans vaak op dat niveau dat internationale opsporing essentieel

kan zijn om een netwerk van illegale handel vast te stellen. Het Vlaams Vredesinstituut adviseert daarom om *een zo vlot mogelijke toegang tot SIENA te verlenen aan de vuurwapenexperten van gedecentraliseerde diensten van de Federale Gerechtelijke Politie.*

Een grote uitdaging naar de toekomst toe zal het bestrijden zijn van de illegale vervaardiging van vuurwapens en bijhorende onderdelen via 3D-printen. Gevallen van 3D-printen van vuurwapens blijven voorlopig beperkt in België, maar er is een toenemende trend merkbaar in de EU naarmate deze technologie verbetert en goedkoper wordt. Deze zorgwekkend evolutie kan de illegale beschikbaarheid van vuurwapens vergroten, waaronder ook bij personen zonder criminele connecties. Het Vlaams Vredesinstituut adviseert daarom *voldoende aandacht te geven aan het probleem van 3D-printen van vuurwapens.*

3 Maatregelen om de operationele capaciteit te verhogen

Illegale vuurwapenhandel werd in de Nationale Veiligheidsplannen van 2012-2015 en 2016-2019 beschouwd als een prioritair criminaliteitsfenomeen. Ook op Europees vlak wordt de bestrijding van illegale handel in vuurwapens als een prioriteit beschouwd, met onder meer de afkondiging van het Europees Actieplan inzake vuurwapentrafiëk 2020-2025.¹¹ Gezien de vastgestelde link tussen illegale vuurwapenhandel en (voornamelijk crimineel en terroristisch) wapengeweld adviseert het Vlaams Vredesinstituut om *de bestrijding van illegale vuurwapens opnieuw op te nemen als een prioritair criminaliteitsfenomeen in het Belgische Nationaal Veiligheidsplan 2022-2025.* Daarbij is het van groot belang om gepaste maatregelen te nemen om de huidige operationele capaciteit van de betrokken diensten te verhogen.

Een wapenwetgeving is maar zo goed als haar handhaving. Om de handhaving te garanderen, moet er voldoende capaciteit zijn bij alle actoren die betrokken zijn in de controle van legaal wapenbezit, zoals de provinciale wapendiensten en het Centraal Wapenregister (CWR), als de actoren die illegaal wapenbezit en illegale wapenhandel bestrijden, zoals de Federale Gerechtelijke Politie en het Nationaal Instituut voor Criminalistiek en Criminologie (NICC). In België is – in het kader van de voorgaande Nationale Veiligheidsplannen – vooral aandacht gegaan naar wetgevend werk. Doordat de werklust verhoogd is, is de operationele capaciteit op verscheidene plaatsen ook feitelijk verminderd. Dit is een problematische evolutie. Dit is in het bijzonder problematisch voor de dienst DJSOC/Wapens van de Federale Gerechtelijke Politie. Zij fungeren als nationaal aanspreekpunt vuurwapens voor België ('national firearms focal point') en hebben hierdoor een breed takenpakket.¹² Daarom adviseert het Vlaams Vredesinstituut om *de capaciteit bij de betrokken diensten op te schalen.*

Het Europees Actieplan inzake vuurwapentrafiëk heeft als een van haar prioritaire doelstellingen het onder druk zetten van de criminele wapenmarkten door het verbeteren van de interationele operationele samenwerking van politiediensten. Door de internationale aard van de vuurwapentrafiëk in Europa is het van groot belang om *voldoende middelen te voorzien zodat België ook proactief kan bijdragen aan de Europese politiesamenwerking voor de bestrijding van illegale vuurwapenhandel.*

Politiediensten moeten in gevallen van illegale vuurwapenhandel vaak snel informatie kunnen inwinnen. De onderzoeksrechter heeft in het kader van art. 90ter 41° van het wetboek voor strafvordering de mogelijkheid om te bevelen binnen te dringen in een informatiesysteem indien er ernstige aanwijzingen zijn op een inbreuk op de wapenwetgeving. Politiediensten melden dat de klassieke telefoontap onvoldoende is in de strijd tegen de wapenwetgeving omdat steeds vaker andere informatiekanalen gebruikt worden. Criminelen maken namelijk gebruik van de nieuwe technologische ontwikkelingen om hun activiteiten te faciliteren. Toegang tot versleutelde informatie in deze andere informatiekanalen zou moeilijk te verkrijgen zijn omdat de providers van deze informatiekanalen niet altijd even makkelijk meewerken. Om artikel 90ter volwaardig te kunnen toepassen, adviseert het Vlaams Vredesinstituut om maatregelen te treffen om *betere toegang te krijgen tot versleutelde informatiesystemen na bevel van de onderzoeksrechter*.

Als laatste wil het Vredesinstituut benadrukken dat het verhogen van de operationele capaciteit niet louter of hoofdzakelijk betrekking heeft op mankracht, maar ook op breinkracht. Vuurwapens en de vuurwapenwetgeving zijn een bijzonder complexe materie. Politieagenten moeten aanhoudend bijgeschoold kunnen worden inzake vuurwapens. Dit zal ervoor zorgen dat vuurwapendelicten correcter geregistreerd worden. Daarom adviseert het Vlaams Vredesinstituut om *de vuurwapenwetgeving en vuurwapens het gepaste gewicht te geven in de opleiding van politieagenten op alle niveau's*.

Eindnoten

- 1 In het bijzonder gaat het over de projecten SAFTE, DIVERT en TARGET. Alle informatie hierover is te vinden hier: <https://vlaamsvredesinstituut.eu/safte/>; <https://vlaamsvredesinstituut.eu/divert/>; <https://vlaamsvredesinstituut.eu/target/>
- 2 Zie bijvoorbeeld: Killias, M., Van Kesteren, J. & Rindlisbacher, M. (2001), "Guns, violent crime, and suicide in 21 countries", *Canadian Journal of Criminology*, 43, n°4; Bangalore, S. & Messerli, F.H. (2013), "Gun Ownership and Firearm-related Deaths", *The American Journal of Medicine*, 126, n°10.
- 3 Krüsselmann, K., Aarten, P. & Liem, M. (2021), "Firearms and violence in Europe – A systematic review", *PlosOne*, <https://journals.plos.org/plosone/article?id=10.1371/journal.pone.0248955>
- 4 Vanden Auweele, D. & Duquet, N. (2021), *Targeting gun violence & trafficking in Europe*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, <https://vlaamsvredesinstituut.eu/wp-content/uploads/2021/12/TARGET-OnlineVersion.pdf>
- 5 Vanden Auweele, D., de Labbey, Q. & Duquet, N., (2022), *Vuurwapengeweld in België: Op zoek naar een completer beeld*, Brussel, Vlaams Vredesinstituut.
- 6 Vlaams Vredesinstituut, *Advies bij wetsontwerp 2709/1 tot wijziging van de wet van 8 juni 2006 houdende regeling van economische en individuele activiteiten met wapens*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, <https://vlaamsvredesinstituut.eu/wp-content/uploads/2017/11/Advies-bij-wetsontwerp-2709-1-tot-wijziging-van-de-wet-van-8-juni-2006-houdende-regeling-van-economische-en-individuele-activiteiten-met-wapens.pdf>; Vlaams Vredesinstituut, *Advies inzake het beperken van de veiligheidsrisico's verbonden aan de schietsport in Vlaanderen*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, <https://vlaamsvredesinstituut.eu/advies/advies-inzake-het-beperken-van-de-veiligheidsrisicos-verbonden-aan-de-schietsport-in-vlaanderen/>
- 7 Cops, D. & Duquet, N. (2020). *De invoer van vuurwapens en munitie in Vlaanderen. Evoluties, verklaringen en uitdagingen voor controle*. Brussel: Vlaams Vredesinstituut, <https://vlaamsvredesinstituut.eu/rapport/de-invoer-van-vuurwapens-en-munitie-in-vlaanderen-evoluties-verklaringen-en-uitdagingen-voor-controle/>; Cops, D. (2020), "De handel in en het bezit van vuurwapens in Vlaanderen. Samenwerken aan een goede en efficiënte controle", *Jaarverslag 2019 Vlaams Vredesinstituut*. Brussel: Vlaams Vredesinstituut, zie: https://vlaamsvredesinstituut.eu/wp-content/uploads/2020/07/VV_Jaarverslag-2019_webversie.pdf
- 8 Vlaams Vredesinstituut, *Advies bij het jaarlijkse verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de verstrekte en geweigerde vergunningen voor wapens, munitie en speciaal voor militair gebruik dienstig materieel en daaraan verbonden technologie*, Brussel: Vlaams Vredesinstituut, https://vlaamsvredesinstituut.eu/wp-content/uploads/2020/05/Advies_VVI_Jaarverslag_Wapenhandel_2018.pdf
- 9 Europese Commissie, *2020-2025 EU action plan on firearms trafficking*, 24 juli 2020, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-07/20200724_com-2020-608-commission-communication_en.pdf

- ¹⁰ Vincent Scourneau, *Schriftelijke vraag en antwoord nr 55-464 : PacOs-systeem. - Te hoge werklast.* Aan Vice-eersteminister en Minister van Justitie, belast met de Noordzee Vincent Van Quickenborne
- ¹¹ Europese Commissie, *2020-2025 EU action plan on firearms trafficking*, 24 juli 2020, https://ec.europa.eu/home-affairs/system/files/2020-07/20200724_com-2020-608-commission-communication_en.pdf
- ¹² Voor bespreking van dit takenpakket kan men de volgende studies raadplegen. Een studie van EFE: https://www.unodc.org/documents/treaties/Fire_Arms_2020/Presentations/4_Other_interventions_-_Ian_Head_EMPACT.pdf; een studie van Arquebus solutions of Firearm Focal Points: <https://arquebus.uk/firearms-focal-points/>